

LIITE II

ETELÄ-KARJALAN OIKEUDENMUKAISTA SIIRTYMÄÄ KOSKEVA
SUUNNITELMA luonnos MYRS 23.2.2022

1. Siirtymäprosessin pääpiirteet ja niiden alueiden yksilöinti, joihin siirtymä vaikuttaa kielteisimmin jäsenvaltiossa

Tekstikenttä (12 000)

TEM osa 1. Yleisteksti kaikkiin suunnitelmiin.

Viite: 11 artiklan 2 kohdan a alakohta

1.1 Luonnos odotetusta prosessista, jolla pyritään saavuttamaan vuotta 2030 koskevat unionin energia- ja ilmastotavoitteet ja siirtymään ilmastoneutraaliin talouteen vuoteen 2050 mennessä yhdenmukaisesti kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien ja muiden olemassa olevien siirtymää koskevien suunnitelmien tavoitteiden mukaisesti sekä aikataulusta, jonka mukaan toiminnot, kuten kivi- ja ruskohiilen louhinta tai hiiltä käyttävä energiantuotanto, lopetetaan tai niitä vähennetään asteittain

Viite: 11 artiklan 2 kohdan b alakohta

1.2 Yksilöidään alueet, joihin vaikutusten odotetaan kohdistuvan kielteisimmin, ja perustellaan tämä arvioilla taloudellisista ja työllisyysvaikutuksista 1.1 kohdassa esitetyn luonnoksen perusteella

Viite: 6 artikla

1.3 Yksilöidään 1.1 kohdassa luetelluista alueista sellaiset syrjäisimmät alueet ja saaret, joilla on erityisiä haasteita, ja kyseisille alueille osoitetut määrät ja niitä koskevat perustelut

2. Siirtymään liittyvien haasteiden arviointi kunkin yksilöidyn alueen osalta

2.1 Ilmastoneutraaliin unionin talouteen vuoteen 2050 mennessä siirtymisestä aiheutuvien taloudellisten, yhteiskunnallisten ja alueellisten vaikutusten arviointi

Viite: 11 artiklan 2 kohdan c alakohta

Tekstikenttä (12 000)

1. Arvio turveliiketoiminnan kehityksestä vuoteen 2030

Etelä-Karjalassa turpeen noston bruttoarvon on PTT raportin mukaan vuonna 2019 ollut 5,3 MEUR, jalostusarvo 1,2 MEUR, henkilötyövuosia 20 sekä toimipaikkoja 10. Turvesoita oli vuonna 2019 tuotantotoiminnassa oli noin 1 050 hehtaaria. Tuotantoalojen määrä on jo vähentynyt nopeasti viime vuorina ja turpeen tuotanto on maakunnassa lähes loppumassa nopeutetussa aikataulussa. Turvetta on vielä varastossa ja vaikka turvesoiden aluevarauksia on edelleen voimassa, kannattava toiminnan uudelleenkäynnistystä ei ole näköpiirissä. Lähes maakunnan koko tuotanto on ollut alan johtavan yrityksen hallussa ja pienten, yksityisten toimijoiden osuuden ollessa noin 5% tuotantoalasta. Etelä-

Karjalassa turpeen energiakäyttö oli vuonna 2018 noin 600 GWh mikä on toiseksi suurin itäisen Suomen maakunnista.

Etelä-Karjalassa vain osa alan yrityksistä lukeutuu PTT:n raportin toimialaluokkaan, jonka pohjalta maakuntakohtainen aluetaloudellinen vaikuttavuus on laadittu. Alueen toimijoilta saatujen (luottamuksellisten) tietojen perusteella lähtöluvut ovat alimitoitettuja.

PTT:n lähtötiedoista johdettuna nojaten Etelä-Karjalan arvio turvetoimialan kehityksestä vuoteen 2030 asti oletuksena käännevuosi 2025 on seuraava:

	Bruttoarvo	Jalostusarvo	HTV suorat	HVT välilliset	Toimipaikat
2019	5313	1207	20	36	10
2020	4301	977	16	29	0
2021	2783	632	10	19	0
2022	1771	402	7	12	0
2023	1169	266	4	8	0
2024	771	175	3	5	0
2025	531	120	2	4	1
2026	531	120	2	4	1
2027	531	120	2	4	1
2028	531	120	2	4	1
2029	531	120	2	4	1
2030	531	120	2	4	1

Turvealueet, niitä hyödyntävät yritykset ja niiden työntekijät sijoittuvat eri puolille maakuntaa erityisesti maaseutukuntiin, joissa on jo entuudestaan heikko työllisyystilanne, matala koulutustaso ja vaikeuksia löytää korvaavaa työtä. Etelä-Karjalan maakunnan pk-yritysdynamiikka on yleisesti heikko ja maakunnan vahvuutena oleva TKI-toiminta on keskittynyt erityisesti maakuntakeskukseen, vaikka osaamisen hyödyntämiselle on laajempaa tarvetta. Toimenpiteitä tarvitaan etenkin maakunnan pienten kuntien taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä kehityksen vahvistamiseen. Turpeen arvoketjun liiketoiminta painottui 2019 erityisesti Lappeenrannan seutukunnalle. Myös Imatran seutukunnalla toimintaa on ollut, mutta se on loppunut ja elinkeinorakenteen monipuolistamisella on kiire heikon resilienssikyvyn takia.

2. Taantuvat ja murroksessa olevat alat

Taantuva ala on erityisesti turpeen nosto. Tähän lukeutuvat: turpeen nostossa mukana olevat yrittäjät ja työntekijät, turvetuotantoalueiden maanomistus, turvetta käyttävät energialaitokset, kuljetusyritykset, koneurakoitsijat ja turvetoimintaa harjoittavat maatilat. Toiminnan uudelleen suuntaaminen, uusien työ- ja opiskelumahdollisuuksien varmistaminen on edessä lähes kaikilla näillä yrityksillä ja työpaikoilla välittömästi.

Turvesektorin työntekijät ovat enimmäkseen ”työssä oppineita” henkilöitä, joilla on ammatillinen koulutus perustana. Puutarhatyöntekijöiden kiinnostus alanvaihtoon on vähäinen, sillä työntekijöiden ikärakenne painottuu yli 50-vuotiaisiin työntekijöihin ja soveltuvia muita töitä on niukalti tarjolla. Vaarana ovat sosiaaliset ongelmat: pienituloisuutta, syrjäytymistä ja sairastavuuden kasvua.

Turvetuotanto on tarjonnut ansaintamahdollisuuksia ja matalan kynnyksen työllistymismahdollisuuksia maaseudun alle 18-vuotiaille nuorille miehille. Näillä nuorilla ei ole pohjakoulutusta ja turvetyön loppumisen myötä nuoret ovat vaarassa syrjäytyä, ellei nuorille pystytä tarjoamaan mielekkäitä, matalan kynnyksen koulutusmahdollisuuksia. Työmahdollisuuksien hiipuminen kiihdyttää entisestään poismuuttoa ja haja-asutusalueiden tyhjenemistä sekä syrjäytymiskehitystä.

Työllistymistä tulee tukea turveyritysten työntekijöille tarjottavalla täydennys- ja uudelleen koulutuksella. Koulutusmahdollisuuksia tarjotaan esimerkiksi biotalouden, maan- ja muun infrarakentamisen, kiertotalouden ja uusiutuvan energian hyödyntämisen arvoketjusta ja matkailusta. Työhön ohjausta tarjotaan murrostilanteessa työttömyysuhan alaisille, erityisesti nuorille osa-aika- ja kausityöntekijöille.

Ammatillisella koulutuksella on edellytykset tarjota uraohjausta ja monipuolista muuntokoulutusta turvealan työntekijöille esim. oppisopimusten, koulutusopimusten ja yrittäjäyysopintojen avulla monille eri aloille. Ammattiopistossa voi suorittaa ammatillisia opintoja aina perustutkinnoista ammatti- tai erikoisammattitutkintoihin saakka 60 eri ammattialalla. Ammatillisten koulutuksen rooli siirtymän vaikutusten lieventämisessä on merkittävä.

Turvetuotannossa ja sen alihankinnassa toimiville yrittäjille on tarve suunnata erityistä tukea. Kone- ja kuljetusyritysten kaluston ja turvetuotantoalueiden arvon romahtaminen voivat ajaa yrittäjän vuosikausien velkataakkaan aiheuttaen kielteisiä sosiaalisia vaikutuksia.

Murrokseen joutuvat turvetuotannon liitännäisalat. Turvesektori on lisännyt kysyntää alueen koneliikkeisiin, korjaamo- ja varaosapalveluihin sekä polttoaine- ja tarvikehankintoihin. Puuttuvan kysynnän korvaamiseksi näille tarvitaan uusia liiketoiminta-avauksia.

Energiaturpeen käytön romahdus muutos edellyttää sekä kattilainvestointeja että ripeää panostusta vaihtoehtoisiin energialähteisiin (metsä- ja aurinkoenergia, lämpökaivot). Etelä-Karjalassa turpeen osuus kaukolämmön tuotannossa on vuonna 2018 ollut noin 15 %. Lämmöntuotantolaitosten lisäksi energiaturpeen käyttäjinä ovat Etelä-Karjalassa metsäteollisuus ja puutarha-ala. Energiaturpeesta luopuminen edellyttää laiteinvestointeja, muutoksia polttoainesekoituksiin, rikin lisäystä polttoon ja puupohjaisen energiankäytön lisäystä ja aiheuttaa kustannusten nousua. Painetta aiheutuu myös turvetta lyhyellä aikavälillä korvaavan puuhakkeen saatavuuteen ja hintaan. Puun käyttöä tulee kuitenkin suunnata korkeamman jalostusarvon tuotteisiin. Teollisuus- ja kasviuoneyrityksissä ja kaukolämmössä tulee tehdä investointeja siirtymiseksi muihin energiamuotoihin ja tarvetta pilari 2 ja 3 rahoitukselle.

Energiaturpeen nostosta luopumisen mukana menetetään sivutuotteena saadut muut turvejakeet. Etelä-Karjalassa oli 130 lypsykarjatilaa vuonna 2020, maidontuotannon ollessa 49 miljoonaa litraa naudanlihantuotantoa oli 70 tilalla. Tilat käyttävät kuiviketurvetta, ja monet ovat kertoneet sen olevan elinehto tuotannon jatkamiselle ja kehittämiselle. Kasvuturvetta hyödyntävää puutarhatuotantoa harjoitetaan 10 kasviuoneyrityksessä ja avomaantuotantoa 29 tilalla. Tämä lisää muutospaineita haja-asutusalueella. Kasviuoneissa kasvuturvetta on nykyisellään mahdotonta järkevästi korvata muilla tuotteilla, mutta saatavuuden heikentyessä on suuri tarve löytää vaihtoehtoisia uusiutuvia materiaaleja kasvu- ja kuiviketurpeen korvaajaksi.

Turvetuotannon loppuessa on välttämätöntä huolehtia soiden jatkokäytöstä tavoilla, joilla kasvihuonepäästöt supistuvat ja vesistöjen tilanne ja luonnon monimuotoisuus paranevat. Suokohtaisesti vaihtoehtoja ovat mm. kosteikkojen perustaminen, metsitys, energiapuunkasvatus ja uudelleen soistaminen. Etelä-Karjalassa on tarvetta turvetuotannosta poistuvien alueiden kestävään uudelleenkäyttöön sekä turvetuotannon kuormittamien vesistöjen virkistys- ja matkailuarvon ja luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi.

Talouden monipuolistamista ja kehitysmahdollisuuksia haetaan etenkin älykkään erikoistumisen strategian ([Etelä-Karjalan Innovaatiostrategia 2022-2025](#)) mukaisilta vahvuusaloilta: uudistuva teollisuus ja yrittäjäyys, vihreän siirtymän edelläkävijyys sekä elämystalouden vauhdittaminen. Teemojen alaisuuteen liittyy puhtaan energian ja ympäristön, bio- ja kiertotalouden ja elinkeinoelämää monipuolistavien palvelualueiden kehittämistä. Uutta teknologiaa kehittämällä ja käyttöönottamalla voidaan luoda alueelle liiketoimintaa, jolla on menestymisen mahdollisuuksia ja potentiaalia työllistää kohdealueiden nuoria. Digitalisaatio halutaan hyödyntää laaja-alaisesti ja kannustaa koko maakunnan elinkeinoelämää ja tutkimuskoulutussektoria yhteistyöhön.

Energia-, bio- ja kiertotalouden innovaatioiden kehittämisessä voidaan hyödyntää etenkin alueen korkeakoulujen osaamista. Energiateknologisen osaamisen ympärille on rakentunut alueelle merkittävä osaamisen ekosysteemi ja globaalia liiketoimintaa. Etelä-Karjalassa kehitettäviä ratkaisuja voidaan hyödyntää muilla Suomen oikeudenmukaisen siirtymän alueilla turpeen käytöstä luopumisen kompensoimiseksi. Tutkimuksesta liiketoimintaa haetaan mm. bioenergiasta ja biopohjaisista tuotteista, teollisuuden sivuvirtojen hyödyntämisestä sekä energiatehokkuuteen, uusiin tuotannollisiin arvoketjuihin ja energiavarastointiin liittyvistä TKI-toimista.

Turvetyöpaikkojen menetyksestä kärsivissä kunnissa on potentiaalia matkailun kehittämiseen erityisesti paikalliseen luontoon ja kulttuuriin tukeutuen. Tätä voidaan tukea mm. luonto- ja ympäristöalan sekä matkailualan koulutuksen saatavuuden parantamisella eri koulutusasteilla. Matkailupalveluja tuotteistamalla, niiden saatavuutta parantamalla ja toimijaverkostoja kehittämällä luodaan alueelle uutta liiketoimintaa.

3. Työpaikkavaikutukset aloittain

Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen 16.2.2021 julkaisemissa luvuissa on tarkasteltu vuotta 2019. Luvut ovat merkittävästi muita saatavilla olevia arvioita pienempiä, mihin vaikuttaa erityisesti turvetuotantoa harjoittavien yritysten sijoittuminen tarkastelun ulkopuolisiin toimialaluokkiin. Etelä-Karjalassa turvetuotanto on vallitsevasti yhden yrityksen hallussa ja nostoa on tehty alihankintajana, jolloin yrittäjät ovat esim. kone- ja kuljetusalojen toimialaluokissa. Esimerkiksi Koneyrittäjien liiton teettämät arviot poikkeavat merkittävästi PTT raportin luvuista. Vuonna 2019 PTT mukaan ala on työllistänyt maakunnassa 20 htv verran kun koneyrittäjien vastaava luku jopa ilman kasvu- ja kuiviketurvetta ollut 47 htv. Koneyrittäjien arvio perustuu energiaturpeen käyttöön ja turvetuotannon aktiivisena olevaan pinta-alaan. Valmistelijoilla on ollut käytössä myös suoraan yrityksiltä saatuja tietoja, joita ei ole lupa julkistaa.

Edellä kuvattujen tietojen pohjalta Etelä-Karjalan alan työllisyys arvioidaan vuonna 2019 olleen:

- Turvetuotanto (mukaan lukien kasvu- ja kuiviketurpeen) 50 htv
- Turvetuotannon kerrannaisvaikutukset muilla toimialoilla 40 htv

Etelä-Karjalassa turvetuotannon työpaikoista ja kerrannaisvaikutusten piirissä olevista työpaikoista arvioidaan olevan uhattuna 90 % eli 81 htv jo vuoteen 2023 mennessä. Turvetuotanto on loppumassa lähes kokonaan nopeasti, joten toimia tarvitaan työpaikka- ja aluetaloudellisten vaikutusten lieventämiseksi.

Etelä-Karjalassa on suoraan turpeesta riippuvaista puutarha-alan liiketoimintaa henkilötyövuosina noin 100 htv (puutarha 70 htv + kerrannaisvaikutukset kuljetukseen, huoltoon ym 30 htv). Kotieläintaloudessa työpaikkamenetykset voivat olla edellä mainittujen lisäksi jopa 100 henkilötyövuotta, mikäli kuiviketurpeen saatavuus vaikeutuu merkittävästi.

Työpaikkojen määrä on merkittävä pienelle, noin 127 000 asukkaan maakunnalle, erityisesti paikallisesti. Merkittävimmät vaikutukset kunnista on Luumäellä, jossa kasvihuoneyritys on paikallisesti suurin työnantaja ja turve- ja kasvihuoneutuotanto kattaa noin 7 % kunnan työpaikoista.

Yksilöidään taloudellinen toiminta ja toimialat, joihin vaikutus kohdistuu, ja erotetaan toisistaan

— taantuvat alat, joiden toiminnan odotetaan loppuvan tai vähenevän merkittävästi asteittain siirtymän johdosta; mukaan on liitettävä myös aikataulu

— murroksessa olevat alat, joiden odotetaan muuttavan toimintaansa, prosessejaan ja tuotostaan

Kummankin tyyppisten alojen osalta seuraavat:

— odotetut työpaikkojen menetykset ja uudelleen koulutustarpeet, ottaen huomioon taitotarpeiden ennusteet

— talouden monipuolistamiseen liittyvä potentiaali ja kehitysmahdollisuudet

2.2 Kehitystarpeet ja -tavoitteet vuoteen 2030 mennessä ilmastoneutraalin unionin talouden saavuttamiseksi vuoteen 2050 mennessä

Viite: 11 artiklan 2 kohdan d alakohta

Tekstikenttä (6 000)

Etelä-Karjalan väestö vanhenee ja keskittyy alueellisesti trendinomaisesti. Turvetuotanto maakunnassa loppuneen kokonaan tai lähes kokonaan vuoteen 2030 mennessä. Elinkeinotoimintaa on suunnattava uudelleen aluetalouden tasapainottamiseksi. Turvetuotannon alasajo aiheuttaa painetta uusien energiavaihtoehtojen sekä kiertotalouden edelleen kehittämiseksi, mikä tarjoaa uusia työmahdollisuuksia maakunnassa. Turvetuotannosta vapautuvaa laitekantaa sekä pidemmällä tähtäimellä myös sitoutunutta maa-alaa eli tuotannosta poistuvia turvesoita voidaan hyödyntää uusiin tarkoituksiin. Kehittämistarpeet liittyvät näihin ydinteemoihin.

Kehitystarpeet:

1) Aluetalouden uudistaminen ja vahvistaminen mukaan lukien uusien liiketoimintamahdollisuuksien ja työpaikkojen luominen

Yritystoiminnan ja työpaikkojen uhkaavaan vähenemisen ja elinkeinorakenteen monipuolistamisen haasteeseen vastaaminen edellyttää, että turvetoimialaan sidoksissa olevat yritykset ja turvetuotannon alasajosta kärsivät alueet löytävät uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Näitä kartoitetaan esimerkiksi bio- ja kiertotalouden, maan- ja muun infrarakentamisen, matkailun ja uusiutuvan energian hyödyntämisen arvoketjusta sekä soiden ennallistamisen ja jälkikäytön piiristä. Laajemman muutosvaikutuksen kääntämiseksi positiiviseksi kehitykseksi tarvitaan merkittävä määrä uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja -malleja hyödyntäviä yrityksiä eri toimialoille.

Yritystoiminnan kehittämisen yhtenä edellytyksenä on yrittäjien ja työntekijöiden osaamistason nosto ja työvoiman saatavuuden varmistaminen. Etenkin nuorten koulutustason nosto ja kausityöntekijöiden uudelleen kouluttautuminen työvoimaa tarvitseville aloille ja kokonaan uusille aloille on tarpeen. Nuorten opiskelumahdollisuuksia kotipaikkakunnalla tulee kehittää ja samalla luoda edellytyksiä etäopetuksen järjestämiseksi. Työllistymisen edistämiseksi tarvitaan oppilaitosten ja elinkeinoelämän yhteistyötä jo opintojen aikana. Digitalisaatio luo paikkariippumattomia koulutusmahdollisuuksia, työpaikkoja ja täysin uusiakin palvelualoja, joista on välttämätöntä luoda eri-ikäisille opiskelijoille kiinnostavia työharjoittelua ja työssäoppimispaikkoja.

ESR-tyyppisten toimien kohdentaminen, ”tiekartta” – erityisesti haja-asutusalueiden nuoret

2) Tutkimus- ja innovaatiotoimintaan tehtävät investoinnit mukaan lukien uuden korkean teknologian ja uusien innovaatoratkaisujen kehittäminen ja siirron edistäminen

Tavoitteena on aikaansaada sellaista tutkimus- ja kehittämistoimintaa, jolla joudutetaan siirtymään kestäväan energiajärjestelmään, luodaan korkeamman arvonlisän tuotteita bio- ja kiertotalouteen ja luodaan näin ansaintamahdollisuuksia turvetuotannon ja turpeen käytön tilalle. Toimia tarvitaan bioenergian kestäväan käyttöön, kannattavuuteen ja saatavuuteen liittyvien ongelmien ratkomiseksi, ja samalla toimia kohdennetaan myös muihin uusiutuvan energian lähteisiin liittyvään TKI-toimintaan: geotermiseen energiaan, lämpöpumpputekniikalla hyödynnettäviin energianlähteisiin, aurinkoon, tuuleen, hukkalämpöön ja synteettisiin polttoaineisiin. TKI-toiminnan tukeminen tutkimuslaitoksissa ja yrityksissä ja yritysten kiinnittyminen laajempiin ekosysteemeihin on avainasemassa uusiutuvan energian käytön kustannustehokkaiden ratkaisujen löytämiseksi, niiden käyttöön ottamisessa ja koko arvoketjun kehittämisessä. Lyhyellä aikavälillä on todennäköistä, että puubiomassan käyttö lisääntyy, mikä asettaa

haasteita puunkorjuun, haketuksen, varastoinnin, kuljetusten ja liikenteen sujuvuudelle. Turpeen energiakäytön loppuessa on tarpeen tehdä myös investointeja alueelliseen energiajärjestelmään.

Energiaturpeen käytöstä luopumisella on sivuvaikutuksensa Etelä-Karjalan kauppapuutarhoihin ja maidontuotanto- ja muille eläintiloille. Kasvu- ja kuiviketurpeen saatavuus on usein riippuvainen energiaturpeen tuotannosta. Turpeelle ei ole toistaiseksi olemassa luontaisesti yhtä hyvää, kohtuuhintaista korvaavaa tuotetta. Korvaavien tuotteiden kehittämisessä on järkevää tehdä ylimaakunnallista yhteistyötä ja kiinnittää alueen yrityksiä parhaan osaamistason ja tutkimusinfran yksiköiden TKI-hankkeisiin.

(3) Turvetuotannosta poistuvien alueiden kunnostus ja käyttötarkoituksen muuttaminen

Turvesoiden ympäristövaikutukset näkyvät mm. luonnon monimuotoisuuden köyhtymisenä ja vesistövaikutuksina. Tuotantokäytöstä poistuneiden ja tuotantokäyttöön valmiiden, mutta käyttämättä jäävien turvesoiden ennallistaminen ja maiseman eheyttäminen lisäävät luonnon monimuotoisuutta sekä vähentävät maaperän ravinne- ja hiilidioksidipäästöjä. Vesistökunnostuksilla parannetaan laadultaan heikentyneitä vesistöjä. Ennallistamis- ja kunnostustöiden ohella suoalueille on mahdollista löytää uusia käyttötarkoituksia ja niitä voidaan hyödyntää lisääntyvässä luonnon virkistyskäytössä ja matkailussa. Kaikki edellä mainitut toimet avaavat työtilaisuuksia turpeennostosta aiemmin elantonsa saaneille.

— Kehitystarpeet, jotta voidaan vastata siirtymähaasteisiin

— Tavoitteet ja tulokset, joita odotetaan JTF-toimintalinjan täytäntöönpanosta, mukaan lukien sen odotettu vaikutus työpaikkojen luomiseen ja säilyttämiseen

2.3 Johdonmukaisuus muihin asiaan liittyviin kansallisiin ja alueellisiin strategioihin ja suunnitelmiin nähden

Viite: 11 artiklan 2 kohdan e alakohta

Tekstikenttä (6 000)

Alueellinen oikeudenmukaisen siirtymän suunnitelman toteuttamista ohjaa aluetaloudellisia vaikutuksia korvaavan elinkeinotoiminnan osalta älykkään erikoistumisen strategia, joka on julkaistu Etelä-Karjalan Innovaatiostrategia 2022-2025 koontidokumenttina. Älykkään erikoistumisen strategian sisältö on valmisteltu Etelä-Karjalan maakuntaohjelman 2022-2025 osana. Maakuntaohjelman keskiössä ovat mm. asukkaiden hyvinvointi ja työllisyys, elinkeinorakenteen monipuolistaminen sekä yrittäjyyden edistäminen. Maakunnan suunnitelmilla toteutetaan pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaa elinvoimaisesta ja sosiaalisesti vahvasta Suomesta, joka rakentuu kestäväällä tavalla. Etelä-Karjalan oikeudenmukaisen siirtymän suunnitelma on linjassa keskeisten EU:n ja kansainvälisten strategioiden kanssa. Kansallisista strategioista mainittakoon mm. kiertotalouden strateginen ohjelma, TKI-tiekartta, valmisteilla oleva kansallinen biotalousstrategia, energia ja ilmastostrategia sekä yrittäjyysstrategia.

Alueellisilla oikeudenmukaisen siirtymän toimilla kehitetään älykkään erikoistumisen strategiassa keskeisiä elinkeinoelämän monipuolistamista, osaamis pohjaista liiketoimintaa ja yrittäjyyttä. Uusia liiketoiminnan mahdollisuuksia kehitetään laaja-alaisesti etenkin puhtaan energian ja bio- ja kiertotalouden sektoreilla, joissa tukeudutaan myös alueellisiin hiilineutraaliuden ja kiertotalouden tiekarttojen sisältöihin. Elinkeinoelämän ja tutkimus- ja koulutussektorin välinen tiivis vuoropuhelu on yhteistyön lähtökohta. Yhä useampi mikro- ja pk-yritys halutaan saada alueelliseen innovaatioekosysteemiin mukaan. Julkinen sektori pyrkii aktiivisesti edesauttamaan uuden teknologian testaamista, pilotointia ja käyttöönottoa maakunnassa. Uudet teolliset toiminnot tarjoavat töitä energiaturpeen alasajosta kärsiville alueille, toimijoille ja työntekijöille. Yhteiskehittämistä tehdään tarvelähtöisesti myös ylimaakunnallisesti Suomen muiden oikeudenmukaisen siirtymän suunnitelmia toteuttavien alueiden kanssa.

Matkailutoimialalla on tärkeä rooli Etelä-Karjalan kehittämisessä ja potentiaalia matkailun sekä sitä tukevan infrastruktuurin kehittämiseen on turvetyöpaikkojen menetyksestä kärsivissä kunnissa. Alueella panostetaan elinkeinorakenteen monipuolistamiseksi etenkin matkailu- ja kulttuuripalveluiden tuotteistamiseen ja niiden saatavuuden parantamiseen sekä toimijaverkoston kehittämiseen myös yli maakuntarajojen. Oikeudenmukaisen siirtymän suunnitelmaan kuuluu turvetuotannosta poistuvien alueiden ja turvetuotannon heikentämien vesistöjen kunnostaminen, joilla luodaan edellytyksiä alueiden matkailu- ja virkistyskäytölle, uudelle yritystoiminnalle ja työpaikkojen syntymiselle.

JTF-rahoituksella on oma erityinen roolinsa suhteessa muihin EU- ja kansallisesti rahoitettuihin ohjelmiin ja toimenpiteisiin vastaten turvetuotannon vähenemisestä aiheutuviin sosioekonomisiin haasteisiin. JTF-rahoitus toimii EU-rakenerahastojen ja maaseutuohjelman välimaastossa tuoden turvetuotannon vähentymisestä kärsiville maaseutualueille käytännönläheistä innovaatiotoimintaa ja edellytyksiä elinkeinotoiminnan kestäväälle uudistumiselle ja monipuolistamiselle. Alueellisen siirtymäsuunnitelman toimeenpano tapahtuu maakunnan yhteistyöryhmän ja rahoittavien viranomaisten tiiviin yhteistyön kautta.

- Älykkään erikoistumisen strategiat
- Asetuksen (EU) 2021/... 29 artiklassa tarkoitetut alueelliset strategiat
- Muut alueelliset tai kansalliset kehityssuunnitelmat

2.4 Suunnitellut toimintatypit

Tekstikenttä (12 000)

Oikeudenmukaisen siirtymän rahoitusta panostetaan Etelä-Karjalassa tunnistettuihin kehittämistarpeisiin ohjelmakauden 2021-2027 kuluessa seuraavasti. (*Painotus tulee olemaan toimenpidekokonaisuuksilla 1 ja 2*)

(1) Aluetalouden uudistaminen ja vahvistaminen mukaan lukien uusien liiketoimintamahdollisuuksien ja työpaikkojen luominen

1.1. Tuetaan pk-yritysten kasvua ja kansainvälistymistä tukevia, toimintaa uudistavia ja tuottavuutta lisääviä investointeja

Turve-energian käytön huomattavan vähentämisen suoraa ja välillisiä vaikutuksia lievennetään yritystoimintaa kehittämällä. JTF-toimilla tuetaan yritysten kiinteään pääomaan tai aineettomaan omaisuuteen kohdistuvia investointeja, joilla parannetaan pääoman bruttomuodostusta ja alueen työllisyyttä. Yritysten toiminnan uudelleensuuntaamiseksi tarvitaan investointeja uuteen teknologiaan, kun olemassa olevaa laite- ja konekanta muunnetaan paremmin soveltuvaksi uusille liiketoiminta-aloille. Toiminnan uudelleenorganisoinnissa panostetaan teollisen ICT:n mahdollisuuksiin kuten datapohjaisuuteen, digitaalisten kaksosten ja simulointimenetelmien hyödyntämiseen sekä näitä tukevaan digitalisoituvaan T&K-osaamiseen.

Yrittäjien ja yritysten valmiuksia tunnistaa uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja -malleja kehitetään ja lisätään yrittäjien kiinnostusta ja osaamista siirtyä yrittäjiksi jollekin toiselle alalle. Yritysten osaamistason nostamiseen tuetaan yhteistyön tiivistämistä oppilaitosten ja tutkimustoimijoiden kanssa. Uusia liiketoimintamahdollisuuksia haetaan erityisesti kierto- ja bionaloudesta, luonto-, kulttuuri- ja virkistysmatkailusta sekä uusiutuvan energian arvoketjusta, mihin odotetaan syntyvän uutta yritystoimintaa. JTF-toimilla tuetaan tuotekehitystä kestävien tuote- ja palveluratkaisujen aikaansaamiseksi ja niiden viemiseksi uusille markkinoille. Alueen

vetovoimaa matkailukohteena ja palveluiden saatavuutta parantavilla toimilla tuetaan matkailuyritysten edellytyksiä kehittää omaa liiketoimintaansa. Matkailun kehittämisessä hyödynnetään alueen kulttuurillisia ominaispiirteitä ja luonnon tarjoamia puitteita. Yhteistyötä matkailutoimialan kehittämisessä tehdään maakunnan sisällä ja yli maakuntarajojen.

1.2. Työntekijöiden ja työnhakijoiden uudelleen koulutus ja uusien taitojen hankkiminen

Työllisyyden näkökulmasta on tärkeää, että turvealan yrityksissä toimivat löytävät uutta työtä ja heille tarjotaan tukea ammattitaidon uudistamiseen. Yrittäjien ja työntekijöiden yksilöllistä kouluttautumista ja uudelleentyöllistymistä tuetaan muuntokoulutuksella mm. bio- ja kiertotalouteen, uusiutuvan energian hyödyntämisen arvoketjuun ja matkailuun, elämystalouteen tai sosiaali- ja terveyspalveluihin. Koulutusten toteuttamisessa tehdään yhteistyötä eri oppilaitosten, TE-toimiston sekä yrityspalveluja tarjoavien tahojen kanssa. Työllisyystoimia pyritään tekemään ensisijaisesti alueellisesti siten, että uusi työ ja työpaikka löytyisi samalta alueelta, mistä edellinen on kadonnut.

Nuorten osaamisen ja osallisuuden vahvistamiseksi kehitetään toisen asteen ammatilliseen koulutukseen liittyviä etäopetusmenetelmiä ja digitaalisia oppimisympäristöjä, jotta nuorilla on mahdollisuus opiskella kotipaikkakunnallaan, jossa oppilaitoksia ei ole. Kartoitetaan myös mahdollisuuksia toteuttaa elinkeinoelämäyhteistyössä maaseutukuntiin sijoituvia hajautettuja oppimisympäristöjä sekä oppisopimuskoulutusta. Sujuva siirtymä työelämään varmistetaan parhaiten, kun opintoja rakennetaan mahdollisimman työelämälähtöiseksi.

Panostetaan pk-yritysten työntekijöiden ammatillisen osaamisen kehittämiseen turpeen arvoketjun sekä korvaavaa elinkeinotoimintaa tarjoavissa yrityksissä.

1.3. Tuetaan uutta tai uudistuvaa liiketoimintaa sekä yritysten jatkuvuutta omistajavaihdoksia edistämällä, kehitetään uusia tapoja tukea uutta liiketoimintaa (ml. yrityskiihdyttämö- ja hautomomallit) ja luodaan yritysneuvontaan liittyviä uusia toimintamalleja

Aluetalouden monipuolistamiseksi ja uudistumiseksi alueen strategioiden mukaisesti luodaan laadukkaita neuvonta- ja hautomopalveluja, joilla tuetaan kokonaan uuden yritystoiminnan syntymistä ja nykyisen kehittymistä. Palveluja parannetaan ja osaamisen siirtoa tuetaan etenkin maaseutualueilla, joissa palveluiden resurssointi on muutoin heikkoa. Työllisyyden kannalta tärkeää on varmistaa yritystoiminnan jatkuvuus ja tukea sujuvia omistajavaihdoksia.

Elinkeinorakenteen monipuolistamiseksi ja alueellisen kehittämispotentiaalin hyödyntämiseksi vahvistetaan myös yritysten sijoittautumista edistävää toimintaa sekä palvelurakenteita. JTF-toimilla tuetaan yritysten kasvua tukevia yritysten kehittämistoimenpiteitä investointeja ja yhteistyömuotoja, joilla luodaan edellytyksiä uusille, erityisesti korkeamman arvonlisän tuotteille, olemassa olevien tuotteiden ja palveluiden kehittymiselle ja niiden markkinoiden laajentumiselle.

(2) Tutkimus- ja innovaatiotoimintaan tehtävät investoinnit mukaan lukien uuden korkean teknologian ja uusien innovaatiotratkaisujen kehittäminen ja siirron edistäminen

2.1. Kehitetään ja edistetään uusiutuvan energian ratkaisuja (mm. biokaasu, tuulivoima, aurinkoenergia, syvälämpö ja keskisyvät lämpökaivot, hukkalämpö ja teollisen luokan lämpöpumput)

Uusiutuvan energian ratkaisuja ja energian varastointia kehittämällä sekä käyttöönottoa edistämällä siirrytään fossiilitaloudesta kohti kiertotaloutta. Keskeisessä roolissa on eri toimijoiden yhteistyössä tehtävä kehittämistoiminta, jossa haetaan aktiivisesti kokeiluympäristöjä ja tehdään pilotoiteja. Kestävien energiaratkaisujen edistämiseksi tehdään myös esiselvityksiä ja

suunnittelua kohdentuen uusien energiaratkaisujen tunnistamiseen sekä käyttöönottoon. JTF-toimilla edistetään alan yritysten investointeja alueelle.

JTF-toimia suunnataan mahdollisuuksien mukaan myös kattila- ja laitosinvestointeihin, joilla korvataan turpeen energiakäyttö uusiutuvilla energiamuodoilla. Oikeudenmukaisen siirtymän mekanismin Pilari II-III tarjoamia mahdollisuuksia on alustavasti tarvetta hyödyntää esimerkiksi kaukolämpöinvestointien sekä kunnallisten energialaitosinvestointien ja niihin liittyvien esikäsitteilylaitosten toteuttamiseksi. Turpeen käyttöön pohjautuvaa energiantuotantoa on kuntatasoisesti tarvetta korvata uusiutuvilla ratkaisulla, joiden toteuttamiseksi tarvitaan energiapuisto-tyyppistä kokonaiskonseptointia.

Turvesoiden hyödyntämistä uusiutuvan energian tuotannon alueena selvitetään ja pilotoidaan. Turvesoita sijaitsee sähköverkkojen kannalta kiinnostavilla alueilla ja suot voivat soveltua laajamittaiseen aurinkoenergiantuotantoon.

2.2. Vahvistetaan innovointitoimintaa mm. kehittämällä energiatehokkaita ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä edistäviä tuotteita, materiaaleja, palveluja ja tuotantomenetelmiä

Turvetta korvaavia ja skaalautuvia ratkaisuja kehitetään hyödyntämällä korkeakoulujen ja teollisuuden osaamista. Materiaali- ja vesiosaamista sekä kestävän liiketoiminnan osaamista hyödynnetään muun muassa kasvu- ja kuiviketurvetta korvaavien eko- ja resurssitehokkaiden materiaalien kartoittamiseen tai kehittämiseen. Tekniikan, tuotantomenetelmien ja koneiden kehittämisessä hyödynnetään ylimatekunnallisia verkostoja.

Kiertotalouteen liittyvää innovointia tehdään erilaisten teollisten sivuvirtojen ja jätteiden hyötykäytöstä kiertotalousmateriaaleina sekä panostetaan maakunnallisen ekosysteemin kehittämiseen. Tutkimusta tehdään esimerkiksi jätevesien tehokkaampaan käsittelyyn ja lietteen hyödyntämiseen liittyen. Sivuvirtoja on saatavilla mittavissa määrin eri lähteistä ja niiden hyödyntäminen tarjoaa turpeen arvoketjusta vapautuville kone- ja kuljetusyrityksille uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Alueellista infraa hyödynnetään kehittämisalustana uutta toimeliaisuutta tuovalle osaamiselle, tuotteille sekä palveluille.

Liikkuville työkoneille kehitetään energiatehokkaita, kasvihuonepäästöjä vähentäviä ratkaisuja hyödyntäen Etelä-Karjalassa tehtävää korkean tason tutkimustoimintaa. Konealan yrityksille luodaan edellytyksiä testata ja pilotoida uusiin käyttövoimiin ja etäohjaukseen perustuvaa teknologiaa. JTF-toimilla tavoitellaan, paitsi uusien tuotteiden ja ratkaisujen saamista pilotointiin, myös niiden teollista tuotantoa Etelä-Karjalassa.

(3) Turvetuotannosta poistuvien alueiden kunnostus ja käyttötarkoituksen muuttaminen

3.1. Turvesoiden ennallistaminen ja jälkikäyttö

Turvetuotannon alasajon seurauksena Etelä-Karjalassa noin 1000 hehtaaria turvesoita on kunnostettava tai niiden käyttötarkoitusta on muutettava. Turvetuotannosta poistuvien turvesoiden jälkikäyttöä ohjataan ilmaston, vesistön ja monimuotoisuuden kannalta kestävimpiin ratkaisuihin. Vaihtoehtoja voivat olla soiden ennallistaminen, metsittäminen tai kosteikkojen perustaminen.

Alueiden jälkikäytön suunnittelua ja selvitystyötä tehdään suokohtaisesti yhdessä maanomistajien ja asiantuntijoiden kanssa. Jälkikäyttöön vaikuttavat suon ominaispiirteet, kuten ravinteisuus, turvepaksuus, märkyys, vesien käsittely, happamat sulfaattimaat ja etäisyydet. JTF-toimilla voidaan järjestää myös soiden ennallistamiseen ja jälkikäyttöön liittyvää koulutusta maanomistajille ja turvetuotantoyrittäjille. Koulutukset voivat liittyä jälkikäyttösuunnitelmien

laadintaan ja toteuttamiseen ja myös uusien elinkeinojen kehittämiseen ja tuotantoon, kuten metsitykseen, metsästys- ja/tai luontomatkailuun, energiabiomassan tuotantoon ja kosteikkoviljelyyn.

Etelä-Karjalassa erityisen tärkeä kysymys on vesistöt, joiden vedenlaatua parannetaan kosteikkojen avulla ja muilla vesistöjen kunnostustoimilla alueilla, joissa turvetuotanto on vedenlaatua heikentänyt. Puhtaammat vesistöt ja ennallistetut suoalueet palvelevat luontokohteina alueen matkailu- ja virkistyskäyttöä.

Turvesoita voidaan mahdollisesti hyödyntää myös paljon maa-alaa vaativien tuotantoalojen, kuten aurinkoenergiapuistojen, alueina. Suoalueiden ennallistamiseen ja uusiokäyttöön liittyviä investointeja voidaan hakea Pilari 2 ja 3 rahoitusten piiristä.

Suoalueet tarjoavat myös maaperällisesti haastavan alustan rakentamiselle eli niiden hyödyntämistä pilotointialustana voidaan myös pilotoida JTF-rahoituksen puitteissa.

Viite: 11 artiklan 2 kohdan g alakohta

— Suunnitellut toimintatyytit ja niiden odotettu panos ilmastosiirtymän vaikutuksen lieventämiseen

Viite: 11 artiklan 2 kohdan h alakohta

Täytetään vain, jos tukea myönnetään muihin yrityksiin kuin pk-yrityksiin tehtäviin tuotannollisiin investointeihin:
— suuntaa-antava luettelo tuettavista toimista ja yrityksistä sekä kunkin osalta perustelu tällaisen tuen tarpeellisuudesta puuteanalyysillä, jossa osoitetaan, että jos investointia ei tehdä, odotettu menetettyjen työpaikkojen määrä ylittäisi odotetun uusien työpaikkojen määrän

Tämä kohta päivitetään tai täytetään alueellisen oikeudenmukaista siirtymää koskevan suunnitelman tarkistuksen yhteydessä riippuen tällaisen tuen myöntämistä koskevasta päätöksestä.

Viite: 11 artiklan 2 kohdan i alakohta

Täytetään vain, jos tukea myönnetään investointeihin, joilla pyritään vähentämään direktiivin 2003/87/EY liitteessä I luetellusta toiminnasta syntyviä kasviuonekaasupäästöjä:
— luettelo tuettavista toimista ja perustelut, jotka osoittavat, että toimet edistävät siirtymistä ilmastoneutraaliin talouteen ja johtavat kasviuonekaasupäästöjen merkittävään vähenemiseen siten, että päästöt alittavat merkittävästi direktiivin 2003/87/EY mukaiset ilmaisjaon laskemiseen käytettävät vertailuarvot, ja edellyttäen, että toimi on tarpeen, jotta voidaan säilyttää merkittävä määrä työpaikkoja

Tämä kohta päivitetään tai täytetään JTF-rahaston alueellisen oikeudenmukaista siirtymää koskevan suunnitelman tarkistuksen yhteydessä riippuen tällaisen tuen myöntämistä koskevasta päätöksestä.

Viite: 11 artiklan 2 kohdan j alakohta

— Suunniteltujen toimien synergia ja täydentävyys muiden asiaan liittyvien Investoinnit työpaikkoihin ja kasvuun -tavoitteeseen kuuluvien unionin ohjelmien (siirtymäprosessin tukeminen) ja muiden rahoitusvälineiden (unionin päästökauppajärjestelmän modernisaattorahasto) kanssa yksilöllisten kehitystarpeiden käsittelyssä

Viite: 11 artiklan 2 kohdan k alakohta ja 11 artiklan 5 kohta

— synergia ja täydentävyys oikeudenmukaisen siirtymän mekanismin muista pilareista suunnitellun tuen kanssa
— toimialat ja aihealueet, joiden tukemista suunnitellaan muiden pilareiden mukaisesti

3. Hallintomenettelyt

Viite: 11 artiklan 2 kohdan f alakohta

Tekstikenttä (5 000)

TEM teksti??

3.1 Kumppanuus

— Järjestelyt, joilla otetaan kumppanit mukaan alueellisen oikeudenmukaista siirtymää koskevan suunnitelman laatimiseen, toteuttamiseen, seurantaan ja arviointiin;
— Julkisen kuulemisen tulokset

Tähän tulee yleinen kuvaus alue- ja rakennepolitiikan ohjelmatoiminnan valmistelun periaatteista sekä sidosryhmien osallistamisesta alueella TÄYDENNETÄÄN. Etelä-Karjalan valmistelua on tehty yhteistyössä alueen kuntien, viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa, suunnitelman valmistelua on käsitelty maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristössä ja maakunnan yhteistyöryhmässä.

3.2 Seuranta ja arviointi

— Suunniteltu seuranta ja arviointi, mukaan luettuna indikaattorit, joilla mitataan suunnitelman kykyä saavuttaa tavoitteensa

Maakunnan yhteistyöryhmä seuraa ja arvioi ohjelman toimeenpanoa ja raportoi EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelman toteutumisesta hallintoviranomaiselle ja esittää sille tarvittaessa ohjelmaa koskevia muutostarpeita. Ohjelman toteutumistilannetta seurataan ohjelmalle asetettujen tulos- ja tuotosindikaattoreiden perusteella sekä arvioinneilla.

Maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristö hoitaa maakunnan yhteistyöryhmän valmistelu-, esittely- ja täytäntöönpanotehtäviä. Sihteeristön tehtävänä on seurata toimeenpanoa ja ohjelmalle asetettujen tavoitteiden toteutumistilannetta ja raportoida niistä yhteistyöryhmälle, sekä tehdä itsearviointia toimeenpanosta ja toteumatilanteesta.

Sihteeristö analysoi seurantatiedot ja esittää tarvittaessa yhteistyöryhmälle päätettäväksi korjaavia toimenpiteitä, joilla suunnitelman toimeenpanoa edistetään.

Hanketason tulos- ja tuotoskohtaista toteumaa seurataan välittävän viranomaisen toimesta sekä hankkeille asetettavissa ohjausryhmissä.

Tuotos- ja tuotosindikaattorit:

RCO01 Tuetut yritykset,
 RCO07: Yhteisiin tutkimushankkeisiin osallistuvat tutkimusorganisaatiot
 RCO10 Yritykset yhteistyössä tutkimuslaitosten kanssa
 RCO38 Tuen piiriin kuuluvan kunnostetun maaperän pinta-ala

RCR01 Uudet tuella aikaansaadut työpaikat
 RCR03 Tuote- tai prosessi-innovaatioita tekevät pk-yritykset

EECO 01 työttömät
 EECO 04 työlliset, mukaan lukien itsenäiset ammatinharjoittajat
 EECO 06 18-29-vuotiaat nuoret
 EECR 03 osallistujat, jotka saavat ammattipätevyyden
 EECR 04 osallistujat, jotka ovat työelämässä myös itsenäisinä ammatinharjoittajina

RCR02: Yksityiset investoinnit, jotka ovat saaneet julkista tukea (josta avustuksia, rahoitusvälineitä)

3.3 Koordinointi- ja seurantaelin/-elimet

Elin tai elimet, jotka ovat vastuussa suunnitelman täytäntöönpanon koordinoinnista ja seurannasta, ja niiden tehtävät

Etelä-Karjalan liitto vastaa EU:n alue- ja rakennepolitiikan valmistelusta ja alueellisen rahoitussuunnitelman valmistelusta Etelä-Karjalassa.

Maakunnan yhteistyöryhmä (MYR) vastaa eri rahastojen välisestä yhteensovittamisesta ja edesauttaa laajojen, aluekehittämisen kannalta merkittävien hankekokonaisuuksien valmistelua ja edistää niiden toteutusta. Se hyväksyy alueelliset rahoitussuunnitelmat ja niihin sisältyvät rahoituksen painopisteet. Maakunnan yhteistyöryhmä raportoi EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelman toteutumisesta hallintoviranomaiselle ja esittää sille ohjelmaa koskevia muutostarpeita sekä tiedottaa ohjelman toimeenpanosta.

Maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristö hoitaa MYR:n valmistelu-, esittely- ja täytäntöönpanotehtäviä. Sihteeristön tehtävänä on seurata ja sovittaa yhteen valmisteluvaiheessa maakunnan alueella rahoitettaviksi ehdotettuja hankkeita ja raportoida niistä yhteistyöryhmälle. Sihteeristö käsittelee kaikki JTF-rahaston päätösesitykset. Merkittävimmät hankkeet viedään lisäksi maakunnan yhteistyöryhmän käsittelyyn. Hankkeiden käsittelystä on linjattu maakunnan yhteistyöryhmän työjärjestyksessä. Sihteeristön puheenjohtajana toimii Etelä-Karjalan liiton edustaja ja sen jäsenet ovat Etelä-Karjalan liiton, Hämeen ELY-keskuksen ja Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen edustajia. Lisäksi Leader-alueiden edustaja on kutsuttu sihteeristön työskentelyyn asiantuntijaroolissa.

Välittävinä toimieliminä toimivat Etelä-Karjalan liitto ja Hämeen ELY-keskus. Niiden tehtävät ja toimivalta on määritelty aluekehityslainsäädännössä. TJTP:n toimeenpano ja rahoitus toteutetaan osana Uudistuva ja osaava kasvu 2021–2027 EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelman toimeenpanona ja se huomioidaan välittävien viranomaisten hallinto- ja valvontajärjestelmän kuvauksissa. Toimeenpanossa hyödynnetään EURA2021-tietojärjestelmää.

Ohjelmakohtaiset tuotos- ja tulosindikaattorit

Viite: 12 artiklan 1 kohta

Täytetään vain, jos tarkoitus on vahvistaa ohjelmakohtaisia indikaattoreita:
— perustellaan ohjelmakohtaisten tuotos- tai tulosindikaattoreiden tarve suunniteltujen toimien tyyppien perusteella

Interventiologiikan takia on tarpeen sisällyttää valikkoon ohjelmakohtaisia indikaattoreita.

NR01 Verkostojen ja innovaatioekosysteemien kehittämät innovaatiot, tuotteet ja palvelut

NR03 Pk-yritykset, jotka aloittavat uuden liiketoiminnan

NR10 Ilmastonmuutokseen sopeutumiseen kehitetyt uudet ratkaisut

Nämä olivat meidän suunnitelmassa, mutta TEM/indikaattoryöryhmä valinnut jättää pois:

NR07 Päästövähennyksiä edistävät uudet ratkaisut

NR08 Päästövähennyksiä, energiatehokkuutta tai uusiutuvaa energiaa edistävät demonstraatiot

NR09 Pk-yritykset, jotka aloittavat energiatehokkuuteen tai uusiutuvan energian ratkaisuihin perustuvaa uutta liiketoimintaa

Taulukko 1.

Tuotosindikaattorit

Eristystavoite	Tunnus (5)	Indikaattori (255)	Mittayksikkö	Välitavoite (2024)	Tavoite (2029)

